

Közép-európai közvélemény:

Lakossági vélemények az adózással és az adóterhek megoszlásával kapcsolatban.

A közterhek megfizetésének kikerülésére és a közpénzekből finanszírozott ellátások jogosulatlan igénybevételére irányuló magatartások megítélése.

Kelet-közép-európai összehasonlítás

A Central European Opinion Research Group (CEORG) havi rendszeres közvéleménykutatása

1999. szeptember

CEORG – Central European Opinion Research Group

A Közép-Európai Közvéleménykutató Társulás (Central European Opinion Research Group, CEORG) három közép-kelet-európai ország, Csehország, Magyarország és Lengyelország egy-egy, társadalom- és közvéleménykutatással foglalkozó intézetének közös vállalkozása. A közös intézmény 1999. január 1. óta működik. Alapítói:

IVVM – Institut pro výzkum veřejného mínění (Csehország)

TÁRKI – Társadalomkutatási Intézet Rt. (Magyarország)

CBOS – Centrum Badania Opinii Społecznej (Lengyelország)

Az együttműködés keretén belül minden hónapban egy, a három országban azonosan megfogalmazott, négy-öt kérdésből álló blokk kerül az Omnibusz kérdőívekre. A kérdések minden hónapban egyetlen témára vonatkoznak. A témák között találunk olyanokat, melyek periódikusan, féléves vagy éves gyakorisággal megkérdezésre kerülnek. Így félévente mindhárom országban, a felnőttkorú lakosságot reprezentáló minta tagjait arra kérjük, értékeljék saját anyagi helyzetüket és az ország gazdasági állapotát, illetve megkérdezzük őket várakozásaikról is ezen a két területen. Ezzel egyidőben azt is tudakoljuk, miként vélekednek saját országuk kormányának és az ellenzéknek a legutóbbi parlamenti választások óta eltelt időszakban kifejtett tevékenységéről, valamint a demokrácia állapotáról. Éves gyakorisággal érdeklődünk a három ország lakosainak a NATO-tagsággal és az európai uniós csatlakozással kapcsolatos véleményéről. A nem állandó kérdések között a legkülönbözőbb, a társadalomkutatás szempontjából releváns témakörök szerepelnek. Az ily módon rendelkezésre álló adatok alapján gyorsjelentések és publikációk készülnek.

Az adatfelvételtől

Az adatfelvétel mindhárom országban személyes megkérdezés révén, az egyes országok felnőttkorú lakosságát nem, életkor, iskolai végzettség és lakóhely szerint reprezentáló mintán készül. A mintanagyság Csehországban 1000-, Magyarországon 1500-, Lengyelországban 1100 fős. Az adatok elemzéséből minden hónapban gyorsjelentés készül.

Lakossági vélemények az adózással és az adóterhek megoszlásával kapcsolatban. A közterhek megfizetésének kikerülésére és a közpénzekből finanszírozott ellátások jogosulatlan igénybevételére irányuló magatartások megítélése. Közép-kelet-európai összehasonlítás.

A szeptemberi kérdőívben a három közép-kelet-európai országban azonos módon lekérdezett kérdésblokk központi témája az adózás volt. Az első kérdések az adóterhek általános, illetve egyes jövedelmi kategóriába tartozókra eső mértékére vonatkoztak. Először azt kérdeztük az állampolgároktól, hogy miként vélekedik a jelenlegi adók és az azokból finanszírozott szociális kiadások mértékéről. A jelenlegi bevételi és kiadási szint változatlanúsága mellett érvelt a határozott véleménnyel rendelkező cseh lakosság többsége (59%). Ezzel szemben a lengyelek és a magyarok többsége (61, illetve 52%-a) a jelenlegi adók csökkentését preferálná még akkor is, ha az a szociális kiadások mértékének csökkentését vonná maga után. A csehek esetében az adók csökkentését óhajtók aránya a válaszadók egynegyedét teszi ki. Az adók növelésével a csehek közel egyötöde és a magyarok egytizede értene egyet, míg a lengyelek között arányuk csupán 2%.

A lengyelek közül szinte mindenki határozott állásponttal rendelkezik e kérdés tekintetében, a cseke és a magyarok között azonban meglehetősen magas a ‘nem tudja’ válaszok aránya.

4.1. Ön szerint a kormánynak... (%)

	Csehország	Lengyelország	Magyarország
növelnie kellene az adókat, hogy többet költhessen szociális kiadásokra	18	2	10
változatlanul kellene hagynia a jelenlegi bevételi és kiadási szintet	59	37	38
csökkenteni kell az adókat, még akkor is, ha így kevesebb jut szociális kiadásokra	24	61	52
<i>Összesen</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
Nem tudja	20	2	17

Ezt követően arra voltunk kíváncsiak, hogy a három ország polgárai miként értékelik az egyes jövedelmi kategóriákba tartozók adóterheit. A kérdésfeltevésben három jövedelmi kategóriát különítettünk el: alacsony, közepes és magas jövedelműeket, anélkül, hogy a kategóriákhoz jövedelemhatárokat rendeltünk volna.

A 4.2.1. táblázat azt mutatja meg, hogy a három ország lakói miként vélekednek a magas jövedelműeket terhelő adók nagyságáról egy ötfokú skálán. Várakozásainknak megfelelően mindhárom országban alacsonynak tartják a gazdagok jelenlegi adóterheit. Ezen belül a legtöbben Magyarországon vélekednek így, összességében a határozott válaszok 69%-a esett az ‘alacsony’ illetve a ‘túl alacsony’ kategóriákba. Csehországban a válaszadók 62%-a, Lengyelországban pedig 58%-a vélekedett hasonlóan. A válaszok megoszlása a két említett kategória között azonban különbözik a három országban. Míg Magyarországon a válaszok többsége az ‘alacsony’

kategóriába esett, addig a másik két országban a ‘túl alacsony’-ba. Az adókat magasnak tartók arányaiban nem mutatkozik különbség, a jelenlegi adószintet megfelelőnek találók aránya viszont jelentősen alacsonyabb Magyarországon, mint a másik két országban.

4.2.1. Ön szerint a magas jövedelműek adója ...(%)

	Csehországban	Lengyelországban	Magyarországon
Túl magas	5	5	2
Magas	7	8	11
Megfelelő	26	29	18
Alacsony	27	21	43
Túl alacsony	35	37	26
<i>Összesen</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
Nem tudja	16	9	15

A közepes jövedelműek vonatkozásában is jelentős különbségeket találunk a három országban megfogalmazódotti vélemények között. Míg Csehországban a határozott választ adók többsége, Lengyelországban pedig relatív többsége megfelelőnek tartja a középrétegek adóterheit, addig Magyarországon a válaszadók többsége magasnak tartja azt, és csupán egyharmaduk véli megfelelőnek. Lengyelországban ugyanakkor valamivel magasabb az adóterheket túl magasnak tartók aránya, mint a másik két országban. Összességében a lengyel és magyar polgárok többsége inkább magasnak, mint megfelelőnek vagy alacsonynak tartja a közepes jövedelműek adóját.

4.2.2. Ön szerint a közepes jövedelműek adója ...(%)

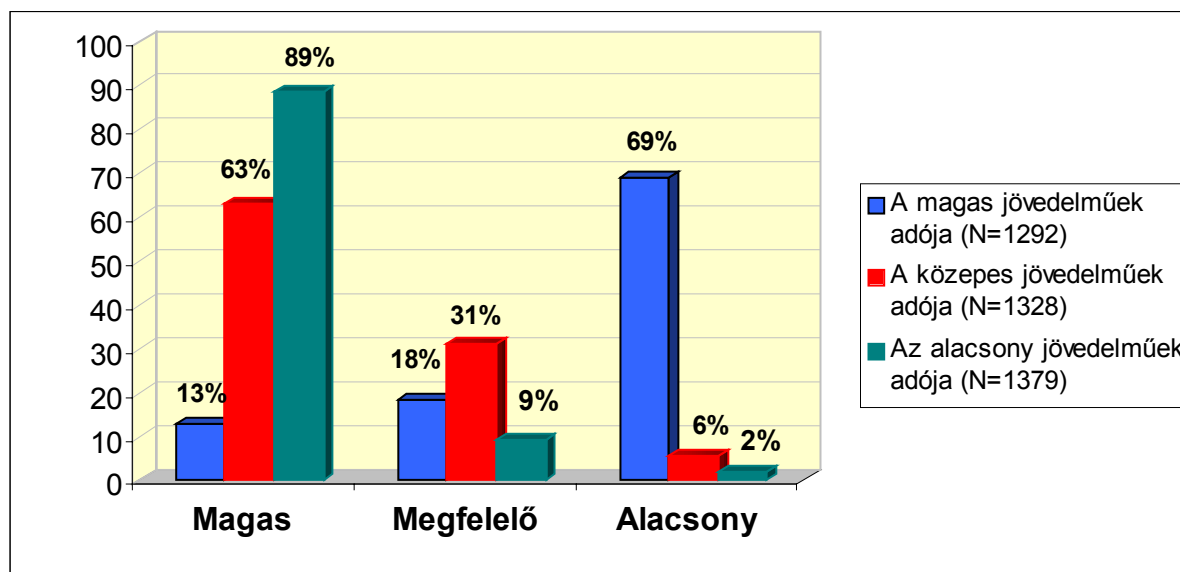
	Csehországban	Lengyelországban	Magyarországon
Túl magas	10	16	10
Magas	34	35	53
Megfelelő	51	41	31
Alacsony	3	5	5
Túl alacsony	1	2	1
Nem tudja	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
<i>Összesen</i>	<i>10</i>	<i>9</i>	<i>13</i>

Bár a lakosság döntő többsége mindhárom országban magasnak vagy nagyon magasnak ítéli az alacsony jövedelműek által fizetett adók mértékét, érdekes különbsége ez esetben is mutatkoznak. Míg Lengyelországban a határozott választ adók háromnegyede túl magasnak találja az alacsony jövedelműek adóját, addig Magyarországon ez az arány 46%, Csehországban pedig csak 31%. A magyarok összességében hasonló arányban (89%) tartják magasnak vagy nagyon magasnak az alacsony keresetűek adóterheit, mint a lengyelek (93%). A csehek esetében viszont – a másik két ország állampolgáraihoz viszonyítva legalábbis – meglehetősen magas, 28%-os azok aránya, akik e réteg adóterheit megfelelőnek találják.

4.2.3. Ön szerint az alacsony jövedelműek adója...(%)

	Csehországban	Lengyelországban	Magyarországon
Túl magas	31	77	47
Magas	39	16	42
Megfelelő	28	6	9
Alacsony	1	0	1
Túl alacsony	0	0	1
Összesen	100	100	100
Nem tudja	11	3	10

4.1. ábra. Ön szerint a különböző jövedelmi kategóriákba tartozók adója Magyarországon...(A háromfokú skálát az eredeti, ötfokú skála két felső, illetve két alsó kategóriájának összevonásával képeztük. Az ábrán szereplő értékek a határozott válaszokhoz viszonyított gyakorisági megoszlást tükrözik.)

A kérdezés során arra is kíváncsiak voltunk, hogy a három ország állampolgárai miként ítélik meg a közterhek alóli kibújás egyes módjait, illetve a közpénzekből finanszírozott állami támogatásokhoz valótlán adatok közlése révén való hozzájutást. Először azt kérdeztük meg, hogy elítélendő-e, ha az adófizető nem vallja be a teljes jövedelmét azért, hogy kevesebb jövedelemadót fizessen. A 4.3. táblázat adatai jól mutatják, hogy az adócsalásnak ezt a formáját a csehek ítélik el leginkább, a magyarok pedig a legkevésbé. Figyelemreméltó, hogy Magyarországon, bár a határozott véleménnyel rendelkezők között többségben voltak a hasonló magatartást elítélők, ám meghaladta a kétötödöt azok aránya, akik a jövedelemelvitkolást megbocsáthatónak tartják a magas adókra és az alacsony bérekre való hivatkozással.

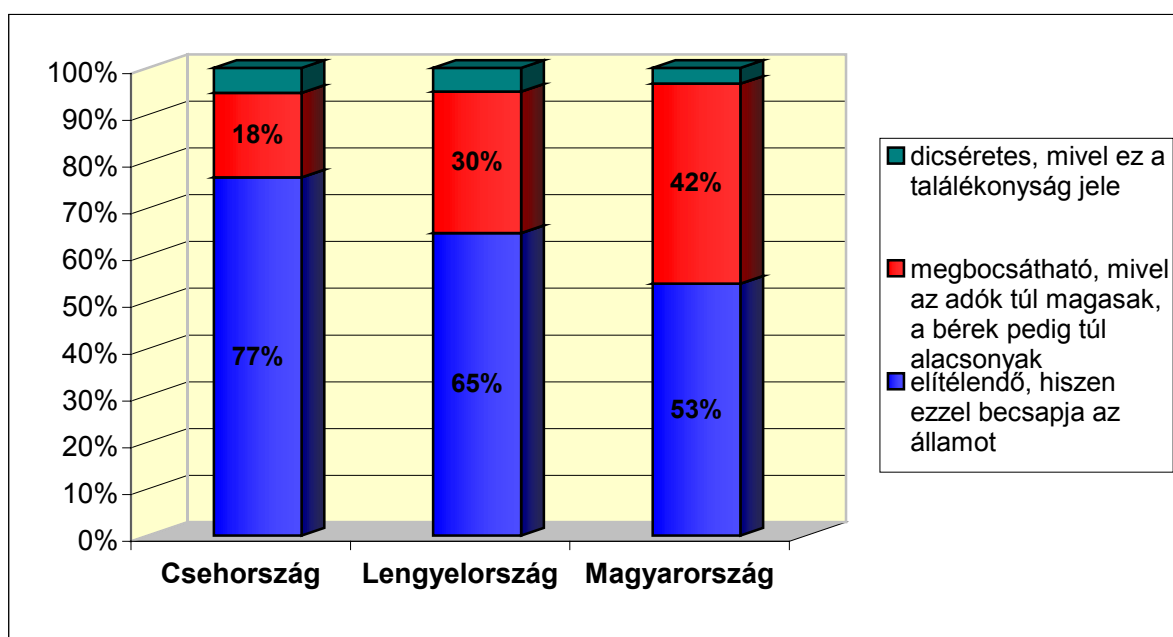
Abban azonban megegyeznek a három ország adatai, hogy elenyésző az adócsalást dicséretesnek tartók aránya.

4.3. táblázat. Ha az adófizető nem vallja be a teljes jövedelmét azért, hogy kevesebb jövedelemadót kelljen fizetnie, az...(%)

	Csehország	Lengyelország	Magyarország
elítélendő, hiszen ezzel becsapja az államot	77	65	53
megbocsátható, mivel az adók túl magasak, a bérek pedig túl alacsonyak	18	30	42
dicséretes, mivel ez a találékonyság jele	5	5	3
<i>Összesen</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
Nem tudja*	6	1	5

*az összes megkérdezett százalékában

4.2. ábra. Ha az adófizető nem vallja be a teljes jövedelmét azért, hogy kevesebb jövedelemadót kelljen fizetnie, az...(a határozott választ adók százalékában)

Az előző kérdéssel szemben, a három ország lakói hasonlóképpen vélekednek azokról, akik állami támogatás elnyerése érdekében hamis adatok közölnek. Mindhárom országban a határozott állásponttal rendelkezők legalább négyötöde elítélendőnek tartja ezt a magatartást.

4.4. Ha valaki hamis adatokat ad meg magáról azért, hogy megkapjon egy olyan állami támogatást, amely nem illeti meg, az....(%)

	Csehország	Lengyelország	Magyarország
Elítélendő, hiszen ezzel becsapja az államot	81	84	86
Megbocsátható, mivel az adók túl magasak, a bérek pedig túl alacsonyak	16	14	13
dicséretes, mivel ez a találékonyság jele	3	2	1
<i>Összesen</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
Nem tudja*	6	1	3

*az összes megkérdezett százalékában

Ismét kiütözköznek azonban a különbségek a feketemunka megítélésében. Míg a csehek háromnegyede elítéli a hivatalosan be nem jelentett munkásokat alkalmazók magatartását, addig magyarok csupán háromötöde van hasonló állásponton, kétötödük viszont megbocsáthatónak tartja a magas közterhekre hivatkozással. A lengyelek véleménye a csehekéhez áll közelebb.

4.5. Ha valaki nem hivatalosan (feketén) alkalmaz valakit azért, hogy egyiküknek se, sem a munkaadóknak, sem a munkavállalóknak, ne kelljen adót vagy járulékot fizetni, az...(%)

	Csehország	Lengyelország	Magyarország
elítélendő, hiszen ezzel becsapja az államot	76	71	58
megbocsátható, mivel az adók túl magasak, a bérek pedig túl alacsonyak	19	26	40
dicséretes, mivel ez a találékonyság jele	4	3	2
<i>Összesen</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
Nem tudja*	7	1	4

*az összes megkérdezett százalékában